

YARATICILIK, DAHİLİK VE HAYAL KIRIKLIĞI KAVRAMLARININ SANATÇILARIN ÜRETİMLERİNE ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Dr. Öğretim Üyesi Şükran BULUT*¹

*Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar Eğitimi Bölümü

Özet

Bu çalışmada sanatçıların eserlerini üretirken kişilikleri, ruh halleri, çevrelerindeki kişilerle iletişimlerine yansıyan davranışları incelenmiştir. Araştırmanın amacı, sanatçıların yaratıcılıklarının dahilik mi, delilik mi olarak görüldüğü ve bu süreçte kendilerini nasıl gördükleri, hayal kırıklıklarının sanatçıya ve sanatına nasıl yansıdığını incelemektir. Sanat ve sanatçı sürekli yaratma süreci içerisinde olduğu düşünülen ikilidir. Sanatçının hep ürettiği ama bu üretim sürecinin nasıl ortaya çıktığı, yaratma sürecinin sanatçıyı nasıl etkilediği, dahilik ve delilik arasındaki sınırdaki yaşananlar, hayal kırıklıkları ve hangi ruh halinde sanat yaptıkları ise bilinmemektedir. Özellikle geçmişte yaşamış ama bugün hayatta olmayan bir sanatçının üretirken ne gibi duygulara kapıldığını yapmış olduğu resimlerine bakarak anlamaya çalışırız. Belki de yanında olan kişi veya kişilerin gözlemleri, tutulan kayıtlar, yapmış olduğu resimler, yakınlarına yazdığı mektuplar üzerinden bir parça öğrenebiliriz. Bu; gizem dolu bir labirent içine dışarıdan bir gözün bakmasına benzer.

Anahtar Kelimeler: Yaratıcılık, dahilik, delilik, hayal kırıklığı

THE EXAMINATION OF THE EFFECTS OF INSANITY, GENIUS AND DISAPPOINTMENT PHENOMENONS ON ARTISTS' ARTWORKS

Abstract

Artists' characters, moods and behaviours which are related to their regional people are examined while they are creating their artworks in this study. The aim of this research is to screen of artists' creativity's meaning perceived by society like insanity or genius, in their process of art works how do artists see their personality and effects of disappointments to the mand their works. Art and artist are a team which is always in a creation process. However the unknown situations in this process are that, artists areal ways creating but how do they start to this period, how do they affected by this continuum, what are their experiences between genius and distraction, their disappointments and their moods. People are trying to understand what the artists felt at sight to their works while they were creating? We probably can learn something about this questions from observations of their immediate environment, their paintings and letters from them to their relatives or friends. This problem is like a labyrinth which is watching over by a mysterious eye from far away.

KeyWords: Creativeness, Genius, Insanity, Disappointment

Amaç

Araştırmanın amacı, yaratıcılıkları, kişilikleri delilik gibi görünen ve dahi olarak adlandırılan sanatçıların eserlerini yaparken üretim aşaması ve sonrasında yaşadıklarını, çevreleriyle iletişimlerini, kişisel sorunlarını kısacası görünen ile görünmeyenlere Hollandalı ressam Vincent Van Gogh, İspanyol ressam Salvador Dali, İspanyol ressam Pablo Picasso üzerinden dikkat çekmeye çalışmaktır.

Sınırlılıklar

Araştırma söz konusu sanatçıların yaşamlarından ve sanatlarından kesitler alınarak ve onların karakterleri üzerinden, yaşadıkları dönem ve ortama göre anlatılarak yorumlanmaya çalışılmıştır.

Yöntem

Çalışma kaynak tarama yöntemi ile yapılandırılmış ve mantıksala kıl yürütme (hipotetikdeductive) yöntemi kullanılarak, seçilen resimlerin yorumlanmasıyla sonuçlandırılmıştır.

¹Yazışma yapılacak yazar: sukranblt@gmail.com / doi: 10.22252/ijca.561248

Araştırmanın Önemi

Bu araştırma dahi deli diye bilinen sanatçıların çalışmalarını yaparken sahip oldukları ruh hallerinin, yaşadıklarının, maddi zorluklarının, geçmiş ve geleceğe dair beklentilerinin, hayal kırıklıklarının, umutlarının, kaygılarının, ilişkilerinin, duygu durumlarındaki inişli, çıkışlı hallerinin yaptıkları resimlere etkilerini göstermek açısından oldukça önemlidir.

1.Giriş

Merak edilen geçmişten günümüze dek sanatın var oluşunda ilham denilen ve yaratıcılık olarak bilinen üretme gücünün nereden ve nasıl geldiğidir. Kimilerine göre sanatçılar bunalımlı insanlar olmasalar böylesine kalıcı, zamanlarına göre iyi ve günümüze dek gelecek eserler çıkaramazlardı. Bunu yapan insan ya deli ya dahi olmalı ve yaratıcılık gücüne sahip yetenekli kişiler olmalıdır. Deli dâhiler denilince ilk akla gelen isimler Leonardo Da vinci, Salvador Dali, Vincent Van Gogh, Picasso gelmektedir. Salvador Dali yaptığı sürrealist resimleriyle, sevgilisi Gala ile yaşadığı tutkulu aşkıyla, katıldığı yemeklerde, açtığı sergilerde söyledikleriyle hep insanları şaşırtmıştır. Picasso; deli dahi olarak yaptığı, söylediği, hayatına giren kadınlar da olmak üzere yaşamının didiklendiği ve en çok konuşulan, belgeseli yapılan, filme hayatı konu edilen sanatçıların başında gelirken Van Gogh da en az onun kadar kaçık, uçuk, deli dahi olarak bilinen sanatçılardandır. Üçünün de ortak yönlerinden biri belki en önemlisi yaptıkları işi yani resim yapmayı çok sevmeleri ve üretirken bencil olmalarıdır. Vincent Van Gogh herkesin bildiği kulağını kesen ressam olarak tarihe geçerken onun zaman zaman ani ruh halinin değiştiği, hayatında neler yaşamış olduğu ve neden böyle bir şey yaptığı çok da bilinmemekle beraber yaptığı çalışmalar ise oldukça bilinmektedir. Çalışmalarını tutkuyla yaptığı, maddi sıkıntılar nedeniyle istediği boyutta tuval, boya alamadığı yaşam derdine, geçim sıkıntısına, moral bozukluklarına, maddi imkânsızlıklara, uygun olmayan koşullarda aç, hasta ama resim yapma isteği ve aşkıyla sürekli ürettiği bilinmektedir. Vincent Van Gogh'un sürekli yazıştığı kardeşi Teo'ya göndermiş olduğu mektuplar ise hayatını anlatan önemli belgelerdir. Picasso içinde sanatı ön plâdadır ve tutkuyla resim yapmaktadır ama çevresindekiler için ailesi ve çocukları için oldukça zor bir insandır. İstekleri, kaprisleri, bencilliği özellikle ona aşık olan kadınlar için yorucudur. Salvador Dali, Pablo Picasso yaşarken eserlerini satabilmişlerdir. Vincent Van Gogh ise sağlığında resimlerini satamasa da öldükten sonra resimleri değer görmüş ve satılmıştır.

2.Yaratıcılık

Türkçe sözlüğe göre (1988) yaratıcılık; "Zekâ ve düşünce gücünden yararlanarak o zamana kadar görülmeyen yeni bir şeyi ortaya koymak, bir ürün oluşturmaktır; ya da olmasına, ortaya çıkmasına yol açmak, sebep olmaktır". Yaratıcılık kelimesinin etimolojik kökeni latince "creare" kelimesinden gelmekteyken, batı dillerinde ise "kreativitaet, creativity" olarak bilinir. Anlamı; "doğurmak, yaratmak, meydana getirmektir" (San,2004). İnsanın, kendisine ilginç, farklı gelen yeni bilgileri öğrenmeye çalışması yaratıcılığına katkı sağlarken, beyin fırtınası yaparak çok yönlü düşünme çabası ile sorunlara ve sorulara çözüm üretmek için düşünmesi, zor sorular, problemler, açık uçlu sorular ile hepsinin arasında bağlantı kurmaya çalışması ve değişik yanıtlar vermesi de yaratıcılığı geliştirebilmektedir.

Kılıç'a göre; "yaratıcılık her insanda var olan bir özelliktir" (Kılıç;2010,s.10).İnsanların farkında olma hali ise yaratıcılıklarını ortaya çıkartıp geliştirilmesine yardımcı olabilir. Kaptanoğlu'na göre de "yaratıcılık yoktan var etmek değildir, aksine yerleşik kavramlar/ kategorilerle kurulmuş bilinci; görmeye katlanamadıkları, korktukları, dili dönmediği için dışarıda bıraktıkları, bastırdıklarıyla yüzleştirmektedir. Yaratıcılık, simgeselin olanaklarını kullanarak hayata dair yeni bir hakikat üretir (Kaptanoğlu; 2010,s.21). Kim bilir; böylesi bir durum bir yandan sanatçı ve sanat adına üretme heyecanını, isteğini körüklerken diğer yandan da ruh haliyle yüzleşerek uzun sanrılı gün ve gecelerden sonra rahatlamasını sağlamaktadır.

Ay; yaratıcılık ile ilgili yazmış olduğu "Enel Hak" başlıklı makalesinde Freud ve bazı psikanaliz ekollerinin yaratıcılığı nekrotik bir süreç olarak iddia ettiklerinden Jung'un ise yaratıcılığı kolektif bilinçaltının açığa çıkarıldığı ve başka formlarda geliştirildiği bir süreç olarak görmüş olduğundan söz etmektedir. Varoluşçu psikoterapist RolloMay'in de yaratıcılığı "yeni bir şeye varlık kazandırma" olarak tanımladığını ve yaratıcılığı cesaretle ilişkilendirerek açıkladığını, yaratıcılığın, oluşun zorunlu bir sonucu olduğunu (Ay;2010,s.37-38) söylemektedir. Yaratıcı olmanın ekseninde çevrenizdeki insanların çeşitliliği, nesnelerin farklılığı, kişiliğinizin özgür ve farklılık içermesi de yaratıcılık için gereklidir. Çalışkan, disiplinli ve cesaretli olmakta yaratıcılığı teşvik eden kriterlerdir.

3.Dahilik ve Delilik Sınırında Gezinen Sanatçılar

Kılıç'a göre; "Vincent Van Gogh, Picasso, Newton, Virginia Woolf, Goya, Einstein gibi sanatçıların yaşamlarının bir bölümünde gerçeklikten uzaklaştıkları hatta tamamen koptukları ve psikotik ataklar geçirdikleri bir gerçektir. Ancak onların ruh hastalığına yatkınlıkları mı yaratıcılıklarını arttırmaktadır yoksa yaratım sürecinin zorlayıcılığı mı ruh hastalığını hazırlamaktadır, bunu ayırt etmek kolay değildir" (Kılıç;2010,s.14).Kolay olacak bir yöntemin olması sanatçıları anlamak için iyi olabilir. Örneğin; Ketizmen'in adli belge inceleme üzerine yazmış olduğu makalesinde sözünü ettiği "grafoloji psikiyatri alanının da bir parçasıdır. El yazısı ve imza analizinde Güzel Sanatlar alanındaki ilgili akademisyen görüşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. Özellikle Güzel sanatların grafik bölümlerinde yazı, çizgi, kâğıt, tasarım ve baskı teknolojileriyle ilgili bir eğitim kısmen de olsa alınmaktadır. Ayrıca çizgi, desen ve şekil gibi soyut unsurlar üzerinde sanatsal çalışmalar yapan bir meslek alanıdır. Bu unsurlarla ilgili yorum kabiliyetine sahip olması da bu konuda anlamlıdır" (Ketizmen;2013,s.3).Dahilik ile delilik arasındaki sınırda olan sanatçıların el yazısından ya da imzaları üzerinden onların psikolojik rahatsızlıklarına dair bir saptama yapılabileceği, sanatçıları için daha güçlüklükten itibaren böyle bir tespit geleceklerine yön vermede işlerine yarayabilirdi. Sadece imzaları incelenerek karşılaştırma yapılırsa, dahi denilen sanatçıları arasında varsa benzerlikler olduğu görülecektir. Ama bu ayrı bir araştırma konusu olabilir.

Vincent Van Gogh (D. 30 Mart 1853, Zundert, Hollanda-Ö.29 Temmuz 1890, Auvers-sur-Oise, Fransa) Hollanda'da dünyaya gelmiştir. Üç kız ve iki erkek kardeşi vardır, on iki yaşına dek köyünde tabiatla iç içe yalnız bir çocukluk yaşamıştır. On altı yaşındayken önce La Hayde sonra Brüksel üç yıl sonra da Paris'de Goupil Galerilerinin satış memuru olarak çalışır. Kardeşi Theo ile o yıllarda mektuplaşmaya başlar.1873 yılında aynı galerinin Londra şubesine geçer burada kısa süre çalışır sonra ayrılır, Paris'e taşınır fakat galeri yöneticileriyle geçinemeyince de oradan kovulur.1875 yılında Theo'ya bir mektup yazar ve babasının bir keresinde kendisine "Ikarus'un öyküsünü unutma," diye yazdığından söz eder. "Güneşe uçmayı amaçlayan, belirli bir yüksekliğe varan, ama birden kanatlarını yitirip denize düşen Ikarus.. Ne senin ne daha başka birtakım kişilerden de benim günün birinde olmayı amaçladığımız kişiler olmadığımızı, babamdan da daha başka kişilerden de çok aşağıda olduğumuzu sen de hissedeceksin. Azimle, inatla uğraşmalıyız; ama her şeyden önce çok sabırlı olmalıyız; imanlı kişiler acele etmez" (Van Gogh;Akt: Pınar Kür; 2001,s.16-17).1876 yılında yeniden İngiltere'ye döner ve özel bir okulda Ramsgate'de düşük bir ücretle bir süre öğretmenlik yapar. O güne dek kısa süreli işe girip çıkma ve sürekli yer değiştirme halindedir. Noel'de ailesinin yanına döndüğünde babası gibi rahip olmak istediğine karar verir ve 1877 yılında Amsterdam Üniversite'sinin din adamı yetiştirme seminerine giriş sınavına girer ve kazanamaz. O güne kadar yaşadığı hayal kırıklıklarına bir yenisi daha eklenmiştir. Yine baba evine geri döner ve 1878 yılında Belçika'da Borinage madenlerinin olduğu yerde gönüllü papaz olur. Oldukça yoksulluk ve sefalet içinde geçen yıllarında belki de en mutlu olduğu zamanlarını yaşar. Kendini tamamen madencilerin hayatına adanmıştır. Madencilerin gözünde ise "Çağdaş bir İsa" olarak görülür. Vincent kardeşi Theo'dan kendisine kâğıt ve kalem yollamasını ister, madencilerin eskizlerini çalışmaya başlamıştır ve resim yapma isteği onun papazlığı bırakıp resim eğitimi almak için Brüksel'e gitmesine neden olur. Orada dostluk kurduğu Ridden Van Rappard'dan anatomi ve perspektif dersleri alır. Hastalandığı için bir süre sonra ailesinin yanına Etten'e dönmek zorunda kalır ve babasıyla arası açılır çünkü papazlığı bırakıp ressamlığı seçmiştir ve bu babasını kızdırmıştır. Bu arada dul kuzeni Kee'ye aşık olur ve evlenme teklif eder ama reddedilir. Sürekli hayal kırıklıkları yaşamakta ve ailesine de hayal kırıklığı yaşatmaktadır. 1883 eylül ayına dek evde olduğu bu dönemde ilk yağlıboya resimlerini çalışır. Sürekli baba evinden uzaklaşıp geri dönmek oldukça yıpratıcıdır. Yoksulluk, hastalık, yalnızlık ve kardeşine maddi yönden bağımlılık içinde geçen yılları Vincent Van Gogh üzerinde duygusal anlamda yük olmuştur. Yaz sıcaklarında, tarlalarda güneş altında çalışmak sinirlerini büsbütün harap eder. 1888'da bir gece (23 Aralık), küstah tavırlar takınan Gauguin'in gırtlığını ustura ile kesmeye kalkışır ama Gauguin kurtulur çünkü güçlü kuvvetlidir. Van Gogh hırsını alamayınca kızar kendi kulağını keser ve şehrin genelevinde tanıdığı bir kıza götürüp verir. Gauguin, o durumda Van Gogh'u bırakır ve Paris'e gider. Zaten çok hassas olan bedeni ve duygu durumu onu intihara sürüklemiştir. Akıl hastanesine yatan ressam bir süre sonra oradan çıkar ama son teşebbüsünde yeniden akıl hastanesine yatırılır ve oradayken bile resim çalışmaya devam eder. 1890'da, «Mercure de France» Dergisinde, hakkında yazılan ilk yazı yayınlanır. «Kırmızı Üzüm Bağı» adlı tablosu da, hayatta iken satılan ilk ve son tablosu olur. Kardeşinin maddi yönden sıkıntı içinde olduğunu öğrendiğinde onu görmeye gider. Bu gidişle gördükleri onu çok üzer. Geri döndüğünde bir bunalım daha geçiren ressam son defasında silahını göğsüne dayar ve tetiği çeker ağır yaralanmıştır ama hemen ölmez döner yatağına yatar. Kardeşi Theo haber aldığı gibi gelir ve onun gelişinden iki gün sonra ressam hayatını henüz 37 yaşındayken kaybeder. "Sanatçı kısa bir süre içinde aralarında 860 yağlı boya tablonun da olduğu 2.100 kadar resim ve çizim çalışması üretti ve bunların çoğu yaşamının son iki yılında

yapıldı” (<https://www.biyografi.info/kisi/vincent-van-gogh>).Kısacık ömrüne yüzlerce sanat eserini sığdırmış aşk ve tutkuyla en çok sevdiği işi yapmıştır. Sürekli yoksulluk ve sağlıkla geçen yıllarında hep kardeşi Theo en yakın dostu ve kardeşi olmuştur. Maddi bakımdan ona bağlı yaşamıştır. Van Gogh Fransa’da bir akıl hastanesinde Saint-Remy’de hayata gözlerini yummuştur.

Görsel.1.Vincent Van Gogh “Otopotre” <https://www.biyografi.info/kisi/vincent-van-gogh>

Salvador Dali(D.1904, Figueres, İspanya-Ö.23 Ocak 1989, Figueres, İspanya)İspanya’da ailesinin ikinci çocuğu olarak ölen abisinden dokuz ay sonra dünyaya gelmiştir. Babası ve annesinin kendisini severken aslında ölen abisini sevdiklerini fark eder. Ona göre bir ölünün üzerine yaşamını sürdürmektedir, kendisinin değil abisinin yaşamını sürer. İlk hayal kırıklığını ailesinin abisine olan sevgisini kendi üzerinden devam ettirdiklerini fark ettiğinde yaşar ve Dali’nin üzerinde travmaya sebep olan bu duygu ressamı sürekli rahatsız eder. Daha sonra abisinin bir resmini yaparak anne ve babasına hediye eder. Onların yatak odasında yatağın başucunda asılı duran abisinin portresinin omuzunun üzerinden bakan karga resminin ölümü temsil ettiği söylenir. Dali; deli dahi diye bilinen sanatçılardandır, sürrealist çalışmalarıyla, özel yaşamıyla, çılgınlıklarıyla, söyledikleriyle insanlar üzerinde çok yaşatmış dünyaca ünlü bir ressamdır. Dali 16 yaşındayken günlüğüne şunları yazar,“Bir dahi olacağım dünya bana hayran kalacak. Muhtemelen hor görüleceğim ve anlaşılmayacağım, ama bir dahi, büyük bir dahi olacağım”. Dali, çok sevdiği ve saygı duyduğu Pablo Picasso ile ilk kez Paris’e gittiğinde tanışmıştır. Sonrasında sanatında Picasso’nun etkisinde kalır. Ancak iki iyi dostun arası kısa bir dönem bozulur. Bunun sebebi ise Picasso’nun kendini komünist olarak tanımlamasıdır. Dali’nin gerçekten faşist olduğu için mi yoksa dikkatleri üzerinde toplamak isteği için mi faşizmi desteklediği bilinmemektedir. Çok sevdiği arkadaşını anlattığı tabloda ise Picasso’nun kıvrak zekâsını beyinde toplanan bir sarmal olarak gösterirken Picasso’nun sanatı ise, kaşık olarak ağızından çıkmaktadır. Dali özgüveni ve egosu oldukça yüksektir. Farklı giyinmeyi öyle yaşamayı ve davranmayı sever. İlgisiz kalmaya ve istediğinin yerine getirilmemesine tahammülü yoktur. Gala hayatının aşkıdır ve onunla olduğu yıllar boyunca çok mutlu yaşamıştır. Kendinden önce Gala’nın ölmesiyle içine kapanan ressam çok mutsuz olmuştur ve hayatı boyunca Gala’nın pek çok resmini yapmıştır.

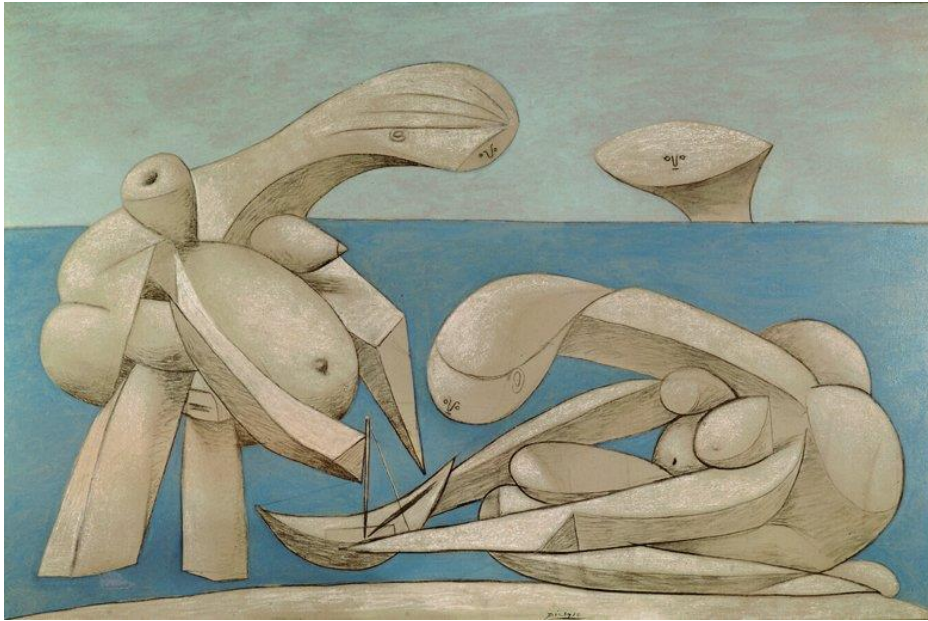
Görsel.2.Salvador Dalí "Picasso Portresi" Tarih: 1947/Orijinal Boyut: 64 x 54,7 cm./Yer:Teatro – MuseoDaliGironahttps://www.istanbulsanatevi.com/sanatcilar/soyadi-d/dali-salvador/salvador-dali-picasso-portresi-8237/

Pablo Picasso (25 Ekim 1881-Ö.8 Nisan 1973, Mougins, Fransa) Malaga'da, resim öğretmeni José Ruiz Blasco ile Maria Picasso'nun ilk çocuğu olarak dünyaya gelir. Kendinden sonra iki kız kardeşi dünyaya gelmiştir. Dünyaca ünlü olan soyadını annesinden almış ve baba mesleğine duyduğu büyük ilgiyle küçük yaşta resme başlamıştır. Picasso için söylenen iki şey vardır İspanyol olması ve dahi bir çocuk olmasıdır, bunu ömrünün sonuna dek sürdürmüştür. Konuşmayı öğrenmeden önce resim yaparken, on yaşındayken de alçı dökümlere bakarak resim çizebilmiş bu yönüyle sıradan bir resim öğretmeni kadar başarılı olmuştur. Babası taşralı bir resim öğretmenidir ve tüm resim malzemelerini on dört yaşına gelmeden Picasso'ya devretmiş bir daha da eline almayacağına yemin etmiştir. On dört yaşındayken Picasso Barselona Sanat Okulu'nun yüksek kısmına kabul edilmek için sınava girer ve normalde gerekli resimlerin tamamlanması için bir ay süre verilen öğrencilerden farklı olarak bir günde resimleri tamamlar ve teslim eder. On altı yaşındayken de Madrid Kraliyet Akademisi'ne onur öğrencisi olarak kabul edilir. Önünde artık hiçbir akademik sınav kalmamıştır. Görsel sanatların ölçüsüne göre Picasso olağanüstü bir dahi çocuktur.

Picasso'nun ressam olarak tutarsız olduğu bilinmektedir. John Berger "Picasso'nun Başarı ve Başarısızlığı" isimli kitabında Picasso'nun ressam olarak tutarlı bir gelişme gösterdiği tek dönem, 1907-1914 yıllarındaki Kübizm dönemiymiş der ve Picasso'nun bunun dışında bir gelişme göstermediğinden söz eder. Kübizm döneminin ise yaşamındaki başarı grafiğinde bir istisna olduğuna dikkat çekmektedir. Picasso'nun dehasına yaslandığı ve tutarlı bir gelişme göstermediği ve genç kaldığı söylenir. Dönemindeki hiçbir ressamla aynı özelliklerde olmamıştır, resimleri onlardan bağımsız ve bağıntısız olmuştur (Berger;2003,s.43). Picasso "benim resmime girenler hep alçak gönüllü her gün kullandığımız nesnelere olmuştur, bir testi, bir bira bardağı, bir pipo, bir sigara kutusu. Kimsenin hiç sözünü etmediği ender rastlanır eşyayı aramak istemem. Bunun benim için hiçbir anlamı yoktur"(Gilot&Lake;2005,s.56)der. Bu sözü günümüz akademisyen sanatçı ressamlarından Nur Gökbulut'un kendi yapıtları için "...bana göre; zamanın içinde yer almış her nesne, her konu, her kavram, kullanılmışlıklarıyla yaşam demek oluyor. İnsanlar da nesnelere gibi yaşadıklarıyla değerlendiriliyorlar ürünlerimde"(http://nurgokbulut.blogspot.com/).Sözleriyle benzerlik gösterir. Çünkü hayatın içindeki günlük kullandıklarımız sanatımızın da bir parçasıdır. Picasso konuyu yakaladığında bir seri

çıkartabilmişken konu bulamadığındaysa absürd resimler ortaya çıkartmıştır. Genelde eleştiriye tahammülü olmayan sanatçıya hiç kimse o resimleri için eleştiri yapma cesaretinde olamamıştır. Kendisine sürrealist çalıştığını söyleyenlere asla böyle bir çalışması olmadığını söyleyerek red etmiştir. Aslında absürd çalıştığı dönemlerde bazı üsluplara ilgi duymuş ve onları taklit etmiştir. Us dışı olan konulara yani sürrealizme içten içe ilgilidir. “Oyuncak Kayıkla Kızlar” 1937’de yapmış olduğu bu resimde absürd denilen bir çalışmadır. Bu çalışmada kızlar çocuk olarak düşünülmüşse neden memeleri açık ve nü olarak düşünülmüştür? Eğer kızlar büyükseler o zaman neden oyuncak kayıkla oynamaktadırlar? Bu çalışması hakkında epeyce konuşulmuş ve yorum yapılmıştır.

Picasso nasıl çalıştığını şöyle anlatır; “Bir resme başladığımda benimle birlikte birisi daha çalışır. Resmin sonuçlanmasına doğru, yanımdakinin kaybolduğu hissine ve aslında yalnız çalışmış olduğum izlenimine ulaşırım”(Ashton,2001, Çev. Mehmet Yılmaz-Nahide Yılmaz, s.34).Françoise Gilot’a göre; “Picasso giysilerine ölümüne bağlı biriydi ve kesinlikle onlardan ayrılmak istemezdi, kısa boyu, geniş omuzları ve göğsü nedeniyle yeni giysi almak ise onun için adeta işkenceydi. Kimseye giysilerinin verilmesini de istemezdi. Batıl inançları vardı, yatağın üzerinde şapka yanlışlıkla kalsa tanrı göstermesin o evden biri, o yıl henüz dolmadan ölüvermiş. Pablo sözde tanrı tanımaz biriydi ama annemden ya da büyükannemden gelen mektuplarda benim için dua ettiklerini yazmışlarsa Pablo benim için de dua etmelilerdi, derdi” Françoise’e göre; “Pablo için, kendinden önemli olan kimse yoktu, onun çalışmasıyla ilgili istedikleri anında yapılmalıydı ama ruh hali gün içinde değişiklik gösterebiliyordu. Sabah çok ters iken öğleden sonra çok esprili, anlayışlı, yumuşak, sevecen ve iyi huylu olabiliyordu” (Gilot&Lake;2005,s.208-209). Gerçekten bu inişli çıkışlı halleri yakınındakiler için zor ve yorucuydu.

Görsel.3. “Oyuncak Kayıkla Kızlar” 1937. <https://twitter.com/celinesymbioss/status/809111554838904832>

4.Dahilik ve Delilik Kavramları

Dahilik denildiğinde delilik de hemen akla gelir ve ikisinin arasında ince bir çizgiden söz edilir. Yaratıcı olarak görülen kişilerin sıradan insanlardan farklı oldukları herkes gibi olmadıkları genelde kendi içlerinde tek başına ve izole yaşamları onları özel kılan ve ayrı tutan yönleridir. “Dahi çocukların beceri ve bilgilerini nasıl edindikleri ya da kalıtımla nasıl aldıkları tam olarak açıklanamaz değildir. Acaba çocuk, zihninde önceden oluşmuş bağlantılarla mı doğuyor, yoksa yalnızca abartılı bir duyarlılık mı söz konusu? Halkın gözünde deha kendi dışında bir gücün aracı olarak düşünülüyordu” (Berger;2003,s.37). Çevrelerindeki insanlar tarafından çoğunlukla anlaşılmayan veya zor anlaşılabilir insanlardır. Sınırları zorlayan yanları, tutum ve davranışları, olaylara farklı yaklaşımları toplum içinde fark edilir. Onların izole yaşamları, bunalımlı görüntüleri ise delirmelerine ramak kalmış, ya da deliymiş gibi algılanabilir. Bazı uzmanlara göre bu kısmen de olsa doğrudur. Farklı pek çok alanda yaratıcılıklarıyla bilinenlerin kişiliklerinin incelenmesi ve elde edilen veriler de

bu grupta ki insanlarda kişilik bozukluğu ve ruh hastalığı oranlarının normalden daha yüksek olduğuna işaret etmektedir.

Önder; yaratıcılık hakkında yazdığı bir yazısında “bazı sanatçıların içinde buldukları ruhsal durumlarından söz etmektedir. “Lombroso ve Galton, “The Man of Genius” ve “Hereditary Genius” adlı eserlerinde, deha ve delilik arasındaki ilişkiye değinerek bu konunun tartışılmasına önyak oldular. O dönemde Lombroso, biyografileri Van Gogh, Baudelaire, Collins, Poe, Tolstoy, Dostoyevski, Nietzsche gibi sanatçıların psikoz olduklarını ileri sürmüştü. Picasso, Goya gibi sanatçılar da çeşitli ruhsal hastalıklardan mustarıptiler”(Önder;2010,s.6-7). 1978 yılında Becker, sanatçıların psikopatolojilerinin yaratıcılıklarına yansıdığından söz ederken, 1989 yılında da Kessel yaratıcılık ve psikopatoloji arasındaki ilişkinin doğru olamayabileceğinden söz etmiştir. Önder’e göre; “yaratıcılık konusundaki araştırmaların yöntemle ilgili sorunları çözümlenmedikçe, yaratıcılık ve psikopatoloji tartışmaları bugün olduğu gibi yarın da zihinlerimizi meşgul etmeye devam edecektir”(Önder;2010,s.7).

5.Hayal Kırıklığı Kavramı

Hayal kırıklığı nedir? Yaşamdan istediğini ve insanoğlundan beklediğini bulamamanın diğer adı olabilir. Hayal ettiklerimizin gerçekleşmeme hali diyebiliriz. Gerçekleşme olasılığının ortadan kalkması durumu olabilir. Ülkü’ye göre; “ Hayal Kırıklığı bir gelecekbilimcinin birincil duygusal gereksinimlerinden birisidir ve marazi bir duygu değildir; tersine, terapi işlevi görür”(Ülkü; 2012,s.62). Olmasını çok istediğimiz halde hayal edilenin olmaması hali, umudun kırılması, yara alması, zarar görmesi, beklenene ulaşamamak, istediğimiz gibi olmaması, bir şeylerin ters gitmesi durumudur. Ancak hayal kırıklığına uğramak kadar hayal kırıklığına uğratmakta insan için oldukça korkutucu görünmektedir. Uzmanlara göre, çocukluktan itibaren öğrenilen bu duygu ise bireyler üzerinde baskı yaratmaktadır. İnsanlar bu duygularıyla baş etmeyi öğrenmekte zorlanabilir. Hayal kırıklığı yaşanmaması için beklentilerin gerçeklerle uyumlu olmasını öğretmek ve bunu çocukluktan itibaren sağlamak gereklidir. Kılıç’a göre; “Hayal kırıklığı çok sık yaşanan bir duygudur ve içinde pek çok duyguyu barındırır. Öfke ve kaygıdan sonra üçüncü sırada bulunmuştur. Rahatsızlık verme açısından ise ilk sırada yani en rahatsız edici duygu olduğu ortaya çıkmıştır ”(Kılıç;2012, s.18).Tüm bu anlatılanlardan sonra Van Gogh’un hayatındaki hayal kırıklıklarının nedeni anlaşılmaktadır. Hayatı boyunca maddi sorunlarla baş etmek zorunda kalmıştır. Sanatını yapmakta zorlandıkça da hayal kırıklıkları yaşamıştır.

6.Sonuç

Görülen o dur ki; bu araştırmada ele alınan kavramlar ve sanatçılar hakkındaki görüşlerin genel olarak dahi olarak kabul edilse de inişli çıkışlı ruh halleri nedeniyle deli- dahi olarak adlandırılmışlardır. Psikolojik dengesizlikleri görülse de dahi oldukları için yaratıcılıkları üst seviyede olduğundan kendi dönemleri içinde yapmış oldukları olağan üstü yapıtları, eserleri nedeniyle kimse onları açıkça dışlayamamış ve oldukları gibi kabul etmişlerdir. En yakınlarının söylediklerine bakılırsa geçinmesi hiç de kolay insanlar değillerdi. Doğdukları andan itibaren yaşadıkları başarı ve başarısızlıkları, sevgiye açlıkları, maddi imkânsızlık, hastalıkları, hırsları, tutkuları, aşkları ve karşılıksız kalan sevgileri, hayal kırıklıkları, mükemmeliyetçilikleri ama hepsinin ortak noktası resim yapmayı çok sevmeleri, bencillikleri, sabırlı ve sabırsız oluşları ve çalışırken kendilerini, sevdiklerini, zamanı, yeme, içme, uyuma gibi en doğal ihtiyaçlarını unuttukları görülmüştür. Hala bilinmeyen ise deli olduklarından mı yoksa dahi oldukları için mi herkesten farklı ve başarılı üretken oldukları hakkında net bir bilgi yoktur.

7.Kaynaklar

- Ashton, D.(2001), “ Picasso Konuşuyor”, Çev.Mehmet Yılmaz-Nahide Yılmaz, s.34,1.Basım, Ütopya Yayınevi, - Ankara.
- Ay, Ş.(2010), “Enel Hak”, s, 37-38,Psikeart aylık dergi, Sayı:8, Mart- Nisan 2010, Şan Matbaası-İstanbul.
- Berger,J.(2003), “Picasso’nun Başarısı ve Başarısızlığı”, s.37-43,Metis Yayınları, İstanbul.
- Gilot,F.&Lake,C.(2005), “Picasso ile Yaşamak”, s.208-209,Hemen Kitap, İstanbul.
- Kaptanoğlu,C.(2010), “Yaratıcılık Katillerin Ayrıcalığıdır”, s.21,Psikeart aylık dergi, Sayı:8, Mart- Nisan 2010, Şan Matbaası-İstanbul.
- Ketizmen, A.(2013), “Adli Belge İncelemede Güzel Sanatlar Akademisyenlerine Gereksinimler, Yeterlilikleri ve Uygulamadan Kaynaklanan Sorunlar”, Türk Eğitim Bilimleri Dergisi Yaz 2013, 11(3), 258-267

Kılıç,E.Z.(2010), “İnsan Denen Hayvan”, s.10,Psikeart aylık dergi, Sayı:8, Mart- Nisan 2010, Şan Matbaası-İstanbul.

San,İ.(2004), “Sanat ve Eğitim:Yaratıcılık, Temel Sanat Kuramları, Sanat Eleştirisi Yaklaşımları, 3.Baskı, Ütopya Yayınevi-Ankara.

Türkçe Sözlük (1988),Türk Dil Kurumu Yayınları-Ankara.

Ülkü, R.(2012), “ Bir Gelecekbilimcinin Hayal Kırıklığı”, s.62, Psikeart Yerel, Süreli Yayın, Eylül-Ekim 2012 Sayı 23, Dağıtım Yay-Sat-İstanbul.

Van Gogh, V.(2001), “Theo'ya Mektuplar”, Çeviren: Pınar Kür, s.16-17,YKY, 3.Baskı,İstanbul.

İnternet Kaynakları

<https://www.istanbulsanatevi.com/sanaticilar/soyadi-d/dali-salvador/salvador-dali-picasso-portresi-8237/Saat:23.14/Tarih:22.04.2019>

<https://paratic.com/salvador-dali-kimdir/Saat:23.02/Tarih:22.04.2019>

<https://www.biyografi.info/kisi/vincent-van-gogh/Saat:12.45/Tarih:23.04.2019>

<http://nurgokbulut.blogspot.com/Saat:23.44/Tarih:24.04.2019>

<https://www.google.com.tr/search?q=van+gogh&tbm/Saat:23.45/Tarih:27.04.2019>

<https://www.pablocicasso.org/Saat:22.32/Tarih:03.05.2019>

<https://twitter.com/celinesymbiooss/status/Saat:18.49/Tarih:05.05.2019>